

ÖZGÜR TOPYILDIZ • Anadolu Yıldızı Eskişehirspor

ÖZGÜR TOPYILDIZ 1979 Eskişehir doğumlu. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basım ve Yayıncılık Bölümü 2002 mezunu. Lise ve üniversite öğrencisiyken yayımlanmış *Eskişehir'de Karikatür* (1996) ve *Eskişehir* (1998) isimli iki kitabı daha var. "Arşivmet" takma ismiyle sağda solda yazılar yazıyor. Eskişehir'le ilgili yazdığı kitaplardan dolayı ÇGD Eskişehir Şubesi Ocak 2004'te Topyıldız'a "Araştırma Ödülü" verdi. 2004-2007 arası İdefix'te kitap editörü, dükkân sorumlusu ve icra kurulu üyesi olarak; 2007-2010 arası YEM'de (Yapı Endüstri Merkezi, www.yemkitabevi.com) İnternet Araştırma Geliştirme Sorumlusu olarak görev yaptı. İki yıllık ABD yaşantısının ardından 2011-2014 arası D&R'da (www.dr.com.tr) Web Mağazası Kitap Kategori Sorumlusu olarak çalıştı. Ocak 2014-Mayıs 2015 arasında babil.com'da Libronet Planlama Koordinatörü olarak görev yaptı.

İletişim Yayınları 950 • Futbol Kitapları Dizisi 10

ISBN-13: 978-975-05-0185-2

© 2003 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-4. BASKI 2003-2015, İstanbul

5. BASKI 2017, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

KAPAK Utku Lomlu

UYGULAMA Suat Aysu

DÜZELTİ Bağış Erten

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3
Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ÖZGÜR TOPYILDIZ

Anadolu Yıldızı Eskişehirspor

i l e t i ŝ i m

*Bugüne kadar tanıdığım en güzel insana;
dostum Ahmet Vehbi Şafak'a...*

İÇİNDEKİLER

Gümüş Takımın Güzel Hatırası / TANIL BORA.....	11
Açılış Seremonisi... / ÖZGÜR TOPYILDIZ.....	15
Eses'ten Önce Eskişehir'de Spor	21
Sportmen bir kent: Eskişehir.....	21
Futbol Eskişehir'de ya da Eskişehir'de futbol.....	23
Eskişehir Dem-Dem Türkiye Şampiyonu.....	32
E.Ö. (Eses öncesi) futbolcular.....	37
Hakemsiz futbol olur mu?.....	45
Eskişehirspor'un Doğuşu	51
Hava ve zemin, futbol takımı kurmaya elverişli!.....	51
Kırmızı şimşeklerin doğuşu.....	55
Renklerin efendisi: Kırmızı-siyah kardeşliği!.....	64
Eskişehirspor'u yönetenler.....	67
“Çekik gözlü peygamber...”.....	75
Antrenörler.....	80
Efsane yaratan devrimci: “Sir” Abdullah Gemiş.....	85

1. Lig’de Bir Yıldız	97
Kuruluş ve yükseliş.....	97
Merhaba 1. Lig!.....	109
“İki Orhan, biri Şeker’li!..”	115
Hepsi de okumuş çocuklar.....	121
Dişdiş Hasan ve yıldızlar.....	124
“Sen şampiyon olmasan da!..”	126

Altın Çağ... Ve Sonu	137
Kupalarda Eses fırtınası.....	137
Türkiye Kupası heyecanı.....	139
Kupaların Cumhurbaşkanı Eses’in.....	146
“Eses gol, Eses gol, Eskişehir gol!..”	148
Profesyonel futbolculuktan Profesörlüğe: Fethi Heper.....	154
Kaptan Fethi’den Fethi Hoca’ya	157
Milli Takım ve Eses.....	159
“Adım: Kâmuran Yavuz...”	163
Enderli Frankfurt.....	167
Milli takımın tepesindeki adam.....	169
Kırık bir “the show must go on” hikâyesi.....	170
27 A, 11 B, 3 G, 12 Ü, toplam 53 kez milli.....	171
Eskişehirspor mucizesi ve Sevilla efsanesi: “Az zamanda çok gol attık!..”	173
Avrupa kupalarında Eskişehirspor.....	182
80’ler ve 90’lar: Yükselen değerler ve inişe geçen Eses.....	186

Eses Sevdası:

Orhan’dan Kızılıcıklar’a	197
Dünyanın en büyük orkestrasını yöneten şef: Amigo Orhan.....	197
“Sayın Bay Amigo Orhan... Gönderen: NASA”	199
“Bir baba hindi...”	204

“Çeşme akarken \$...”	206
Bir takım güzelliklere taraftar olmak!..	210
Taraftar suretleri...	222
“Dışarda” seveni bol bir takım olarak Eskişehirspor...	224
“Benim şehrim senin şehrin döver” muhabbeti ya da “Nisan, en zalim aydır!..”	229
Şiddetle imtihan...	233
Ayder’in anlamı!..	240
Koyu bir kırmızı-siyah sevgisi: Kızılıcıklı ve sonrası...	248
Yitikler	255
Futbolcunun 91. dakikası: Jübile!..	255
Kraliçe’ye çiçek gönderme hastalığı!..	260
Ölümün rengi kara!..	265
Uzatma Bölümü	273
Ekler	285
EK: 1 1966-2008 Eses Maçları	285
EK: 2 1971-72’den Günümüze Eskişehir Kulübesi	305
EK: 3 1965-2008 Eskişehirspor Yöneticileri	307
EK: 4 Eskişehirspor Futbolcuları (1965-2008)	309
EK: 5 Eses’in Gol Adamları	317

Gümüş Takımın Güzel Hatırası

İlk gittiğim maç, 10 yaşında, bir Eskişehirspor maçıydı. UEFA Kupası ilk tur maçı: 1. FC Köln-Eskişehirspor. Müngersdorf Stadı'nda, Overathlı, Floheli, Weberli Köln'e karşı, Fethili, Kâmuranlı, Burhanlı *Eses'i* seyrettim.

O zamanlar, bir Galatasaray-Fenerbahçe-Beşiktaş vardı, bir de "ötekiler" vardı. İkisinin arasında da Eskişehirspor vardı. Eskişehirspor, "ötekiler" in en güçlüsüydü. Aslında, onların ötesindeydi. Aslında, Galatasaray-Fenerbahçe-Beşiktaş'ın da birinden veya ikisinden daha güçlü oluyordu. Sadece, şampiyon olamıyordu.

Türkiye 1. Futbol Ligi'nin geçmiş 45 sezonunda, 2.'lik mertebesi, şampiyonluk kazanmış dört takımın dışında kaç kez ele geçirilebilmiş biliyor musunuz? Sadece dört kez! Sadece 4 sezonda, Galatasaray-Fenerbahçe-Beşiktaş-Trabzonspor dışındaki bir takım ikinci olabilmiş. Ve bu dört kerenin üç keresinde, Eskişehirspor var! 1968/69, 1969/70 ve 1971/72'de 2. olmuştu kırmızı-siyahlılar. Sporun yüce gönüllü yarışma ruhu içinde, bütün dereceler saygıdeğerdir ama ikincilik özellikle değerlidir. İkinci, "kaybeden" olarak görülmez, "şampiyon gibi" olarak görülür. Almanya'da Ligi 2. bitirene "Vizemeister" deniyor; yani "İkinci Şampiyon". İşte Eskişehirspor, üç kez "ikinci şampiyon" olmayı başarmıştı. "Dört büyükler" dışında, onun kadar

çok gümüş madalyası olan bir takım yok. Eskişehirspor, Türkiye futbol tarihinin gümüş takımıdır.

Eskişehirspor, Türkiye’de futbolun oligarşik yapısında açılmış ilk gedikti. Çok geçmeden, “surda açılan bu mukaddes gedik”ten bir başkası geçti: Trabzonspor. (Başkası da geçemedi bugüne dek.) Eskişehirspor, “olamamış Trabzonspor”dur bir bakıma.*

Eskişehirspor, 1960’larda futbolun “memleket sathına” yayılmasıyla kurulan “Anadolu takımları”nın tartışmasız ilk yıldızıydı. Ankaragücü, Altay, Göztepe, Gençlerbirliği gibi köklü Ankara ve İzmir kulüpleri de İstanbul’un büyüklerini tehdit edegelmişlerdi, ama onlar nispeten “bildik” tehditlerdi. *Eses*, kudretli İstanbulluların yanısıra bu mağrur Ankaralıları, İzmirliileri de tehdit eden, daha bilinmez, daha taze, daha “vahşi” bir kuvvetti. İlin/şehrin adına “...spor” eklenerek birbirinin peşisıra kuruluveren nevezhur takımlara küçümsemeye bakan, onları futbol edebini mahveden görgüsüz dışarıklıklar gibi gören futbol ulemâsını da ürperten bir kuvvet...

Eses, futbol ortamının “demokratikleşmesini” isteyenlerin ilk hücum borazanıydı. Türkiye’nin 1960’lar/70’ler dönümündeki canlılığına, yerleşik yapılara meydan okuyan toplumsal dönüşüm heyecanına denk düşen bir “olay”dı.

Şenlikli zafer yürüyüşünü tamamına erdiremeyen Eskişehirspor’un, hiç değilse Türkiye 1. Ligi’nin kontenjan senatörlerinden biri olamaması ne acı...

“Kimbilir, belki döner, belki de dönmez geri...”

Günün birinde tekrar 1. Lig’e dönmeyi başarsa da, başaramayıp alt kümelerin kimsesizliğinde heder olsa da, Eskişehirspor’un hatırası kalıcıdır. Gelecekte yeri neresi olursa olsun, Türkiye futbol tarihinin en yüksek nostalji değerlerinden biri olarak kalacak, 1960’ların sonunda ve 70’lerin başında bütün futbolseverleri heyecana veren o Kırmızı Şimşekler takımı.

(*) İletişim Futbol Kitapları Dizisi’nin bunu izleyen kitabı da “olmuş Trabzonspor” üzerineydi. Hakan Kulaçoğlu, *Fırtına, İhtilal, Efsane Trabzonspor*, 2004.

Eskişehirspor'un hatırasının kalıcı olması, etkin bir hatırlama ve hatırlatma çabasına da bağlı elbette. Özgür Topyıldız, bu çabanın altına girdi... ve başarıyla çıktı.

Özgür Topyıldız'ın çalışmaları hakkında, Ahmet Cemal'in *Eskişehir'de Onbeşgün* dergisinin 15-30 Nisan 2000 tarihli sayısında "Bir Kenti Sahiplenmek" başlığıyla yazdıklarını aktaracağım:

"Bir kentin 'sahiplenildiğinin' en canlı göstergelerinden biri de, o kente ilişkin olarak gerçekleştirilen belgeleme çalışmalarıdır. En geniş anlamda bir kentin tarihini –tüm alanlarıyla– kapsayan bu çalışmalar sayesinde kent denilen organizmanın gelişme evreleri, kulaktan kulağa anlatılan öyküler olmaksızın çıkıp, belgeye bağlanmış gerçekliklere dönüşür. Bu gerçeklikler arasında bir kentin sanatsal tarihi, başlangıcından günümüze bir kente kendine özgü kimliğini kazandıran en önemli öğeler arasında yer alır.

Eskişehirli bir üniversite öğrencisi olan Özgür Topyıldız'ın doğup büyüdüğü kente ilişkin belgeleme çalışmaları, bu bağlamda son yıllarda gördüğüm en nitelikli çalışmalar arasında. Özgür Topyıldız ile ilk kez birkaç yıl önce, fakültemdeki odamda beni ziyarete geldiğinde tanışmıştım. Sanırım yanında başka bir arkadaşı da vardı ve önüme koyduğu kalın, çok kalın bir 'Eskişehir dosyası' ile ilgili görüşlerimi öğrenmek istiyordu. Sonradan dosyayı incelediğimde, abartma tehlikesinden korkmadan söylemem gerekir ki, ancak bir kurumun üstesinden gelebileceği bir belgeleme çalışmasıyla karşı karşıya olduğumu saptadım. Özgür Topyıldız, bir tür arşivleme ile, Eskişehir üzerine birkaç kitap doldurabilecek bir dağarcık hazırlamıştı. Sonra aynı Özgür'ün, Türkiye'nin hatırı sayılır karikatür arşivlerinden birine sahip olduğunu da öğrenecektim. Özgür Topyıldız'ın belgeleme çalışmaları, artık kitaplaşmaya da başladı. Bunların ilki, 'Eskişehir'de Karikatür' adını taşıyor. Tamamlandıktan sonra uzunca bir süre sponsor arayan kitap, sonunda ESBV tarafından 1996 sonlarında bastırılmış. Öz-

Özgür'ün ikinci kitabı ise 'Eskişehir' başlıklı ve Eskişehirli ozanları tanıtmayı amaçlayan bir eser. Özgür Topyıldız, henüz 22 yaşında. Ama bu kısacık yaşam bu kadar kitapların dışında da hep sanki Eskişehir için yaşamış. Çünkü Eskişehir'de yayınlanan çeşitli gazete ve dergiler için hazırlanan sanat ve kültür sayfaları ve ekleri de bu yaşamın şimdiye kadarki kilometre taşları arasında.

Özgür'ün 'Eskişehir dağarcığı'ndan daha nice basılı eser çıkacağından eminim. Hızla ve kaçınılmaz olarak kentleşen bir Türkiye'de Özgür, kentleşme ile kentsel kimliğin nasıl bağdaştırılması gerektiğini gösteren ender rehberlerden biri..."

Özgür Topyıldız, Eskişehirspor'un hikâyesini, Ahmet Cermal'in kendisini takdim ettiği gibi, bir kent kimliği perspektifi içinde ele aldı. Kulübün hikâyesini, şehirle ilişkisi içinde anlatıyor. Bir futbol takımının, nasıl bir şehrin milli takımı gibi algılanabildiğini, yaşanabildiğini gösteriyor. Yaptığı kapsamlı çalışma, Eskişehirspor'un kuruluşundan o rüya kadar güzel zamanlarına, sonra da durdurulamayan gerileyişine, nafiye yeni başlangıç hamlelerine ve hatıralardan hüznün mü hınç mı türeteceğini bilemeyen bugünkü mutsuz haline kadar, bütün hikâyeyi çok canlı bir biçimde anlatıyor. Onun gibi çalışkan ve tutkulu bir araştırmacının gönlünü çelebilmesi, işe koşabilmesi, Eskişehirspor efsanesinin düşkün haliyle bile nasıl bir karizmaya sahip olduğunun göstergesi sayılmaz mı?

TANIL BORA

Açılış Seremonisi...

Çok erken yaşlarımdan itibaren Eskişehir merkezli araştırma ve derleme çalışmalarına girdim. Bu aynı zamanda çok sevdiğim futbola da veda anlamına geliyordu. Sabah akşam top peşinde koştuğum zamanlarımı artık kütüphanelerde ya da kent tarihinin gizli kahramanlarıyla söyleşiler yaparak geçiriyordum. Ne var ki top bu nankörlüğü affetmedi ve şimdiki göbekli halime biraz da böyle geldim. Gerçi bu araştırmalar sonunda iki tane nur topu gibi kitabım olmuştu ama artık top ve ben ayrı kalelerin insanlarıydık.

1994'den beri Eskişehir'le ilgileniyor olmam çoğu zaman beyhude bir çaba olarak algılandı. On yıla yaklaşan bu süreçte maddi-manevi birçok şeyi iskaladığım da oldu. Benim için yıllar boyunca öncelikle “Bulunmaz Kitaplar” arasında yer alan “Görünmez Kentler”e ulaştığımda ise artık amacımı daha kolay anlatabiliyordum insanlara. Kendi meşrebimce ve tabii ki amatörce yapmaya çalıştığım şey, bir kente, Eskişehir'e bir de şu açıdan bakalım mı sorusuydu ve Marco Polo'nun Tatar İmparatoru Kubilay Han'a ortaladığı kent tanımındaki gol kokuşunu yakalama arzusuyla:

“Merdivenli yolların kaç basamaktan oluştuğundan, kemer kavislerinin aç derinliğinden, çatıların hangi kurşun levhalar-

la kaplandığından söz edebilirim sana; ama şimdiden biliyorum, hiçbir şey söylememiş olacağım sonunda. Zira bir kenti kent yapan şey bunlar değil, kapladığı alanın ölçüleri ile geçmişinde olup bitenler arasındaki ilişkidir: bir sokak lambasının yerden yüksekliği ve orada idam edilen zorbanın sallanan ayakları ile yer arasındaki uzaklıktır; o lambadan karşı parmaklığa gerilen ip ve kraliçenin düğün alayının geçeceği güzergâhı donatan süslemelerdir; parmaklığın yüksekliği ve şafakta onun üzerinden atlayıp kaçan gizli sevgilinin sıçrayışıdır; bir saçağın eğimi ve aynı pencereye süzülen bir kedinin o saçak üzerinde kayarcasına yürüyüşüdür; burnun arkasından birden çıkıveren harp gemisinin toplarıyla çizdiği siluet ve saçağı yok eden bombadır; balık ağlarındaki yırtıklar ve ağlarını yamamak üzere iskeleye oturmuş, kraliçenin gayri meşru oğlu olduğu ve kundağıyla, oraya, iskeleye bırakıldığı rivayet edilen zorbanın harp gemisinin hikâyesini yüzüncü kez birbirlerine anlatan o üç yaşlı adamdır...”¹

Eskişehirspor’la ilgili ise tek bir anım var. Eses’in Beşiktaş’ı yenip Başbakanlık Kupası’nı aldığıının haberini sokakta top tepken oradan geçen amcalardan duydum, o kadar. Bu yaşıma kadar Eses’in ne bir maçına gittim ne de onu basından takip ettim. Bu çalışmayla Eskişehirspor’a karşı ihmalimi telafi etmeye, bir zamanlar, Türkiye’nin her şehrinde ezbere sayılan Eskişehirspor’un muhteşem 11’lerini biraraya getirmeye, 20’li yaşlarında yeşil sahalarda efsane yazarların kitabını 20’li yaşlarımda yazmaya çabaladım. Eskişehir’de, siyah beyaz yılları kırmızı siyah formalarıyla oldukça “renklendiren” bu adam gibi adamlarla beraber oturup kalkmanın onuruna eriştim ve çoğu maddi kaynaklı olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı projeyi yaklaşık bir senede bitirip iki ayda da yazımını gerçekleştirdim. Ulaşamadığım kişiler, kitap ve gazete kaynakları da oldu. Yanlışlarımda kasti bir hareket olmadığını siz hakemlere bildirir, kusurlu hareketlerim için şimdiden özür dilerim...

---

1 Calvino, Italo (Kasım 2002). *Görünmez Kentler*, Çev. Işıl Saatçioğlu, Yapı Kredi Yayınları, 1. basım, s. 62.

Lâfi çok fazla uzatmayıp bir kitap dolusu cümle kurmamda yardımcı olanların isimlerini anmak istiyorum. Hepsine katkılarından dolayı yürek dolusu teşekkürler... Cengiz Acet, Sedat Açar, Akbaş, Akkoyunoğlu, Aladağ, Beceriklican, Çeki, Dinçer, Esener, Günaydın, Kurtcan, Sel, Şafak ve Şora Aileleri, Tolga Akkaya, Nevzat Aktaşlıoğlu, Ümit Alan, Beyza Alev, Ali Sami Alkış, Nevzat Alp, İsmail Alptekin, Melih Angı, Ethem Arda, Onur Aşan, Yalçın Atabay, Ahmet Ataç, Ahmet Atuk, Osman Aydın (Ostak), Suavi Aydın, Çağlar Aydoğan, Tamer Bağlan, Önder Baloğlu, Suat Baraş, Ali Baş, Kemal Hüsnü Can Başer, Erhan Baybora, Erdoğan Bayraktar, Engin Bayrı, İlker Bayülken, İsmail Beceneli, Bülent Benli, Zeki Nadir Benlican, Mehmet Berberoğlu, Ziya Beşiktepe, Faik Bıkmaz, Kaya Bilge, Cevat Boyalan, İsmail Buruk, Murat Bülbül, İkinci Kat Cafe, Muhammed Candemir, Selim Cayık, Ahmet Cemal, Hikmet Cerrah, Aysel Çağırın, Tuğba Çalın, Gülsüm Çalışır, Taylan Efe Çeki, Gürkal Çekiç, Murad Çelen, Burcu Çetal, Deniz Dadaş, Murat Dağdeviren, Murat Dağtekin, Nihat-Tarık ve Füsün Demir, Tarkan Demir, Sinan Demirez, Remzi Doğan, Murat Doğramacı, Alper Duruk, Ayla Efe, Meltem Eldemir, Aydın Engin, Rahmi Emeç, Bedri Erdoğan, Vedat ve Sedat Erentok, Mesut Ergen, Müjdat Ertürk, Süleyman Esener, İsmail Sadık Gaşan, Necdet Gengeç, Kadir Göncü, Ali Güler, Barış Günaydın, Gürsel Gür, Fethi Gürler, Coşkun Halıcı, Beytullah Hepar, Mehmet İren, Sırrı Kabadayı, Özlü Kafe (Şükrü Abi), Yıldızlar Kahvesi, Muammer Kanişkan, Emre Karaer, Güven Karagöz, Nazmi Karagöz, Murat Karataş, Metin Kavas, Yavuz Kaymaz, Şeref Kaynak, Günay Kesinkol, Ulu Kıraathanesi (Hasan-Hüseyin'in Kahvesi), Karınca Kırtasiye, Ümmühan Kırmızı, Zişan Kızılıklı, Simge Kızıltan, Kitapbank, Ahmet Koçak, Tuncay Komaç, Kudret Koyuncu, Samsunspor Kulübü, Hakkı ve Serpil Kutlu, Mustafa Kutlu, Ufuk Küçükcan, Eskişehir İl Halk ve Osmangazi Kütüphaneleri, Odunpazarı Kültür ve Dayanışma Vakfı Lokali, Birlik Lokantası, Güngör Mantı, Alexandre Mastro, Kibele Sanat Merkezi, Yediler Kültür Merkezi, Yusuf Müftüođlu, Habibe Işıl Ođuz, Ferit Oktaş, Sevin Okyay, Hasan Onkan, Cem Oskay, Ayhan Oskay-

lar, Sülahi Özalp, Taha Özalp, Bekir Özçam, Gülbin Özdamar, Taner Özel, Fatih Özen, Oğuzhan Özen, Yasin Özkaya, Kürşat Özmen, Selahattin Özpallabıyıklar, Nevzat Özpınar, Elvan Özsel, Mehmet Öztürk, Atilla Özyurt, Refik Pehlivan, Halil Polat, İnsancıl Sahaf, Adem Sarıçoban, Hayrünisa Sarkanak, Birol Sayma, Rafet Sel, Serhat Serter, Fatih Sezer, Erdinç Sivritepe, Seyfullah Solak, Alaz Soytemiz, İhsan Şahinkol, Şamdan (Ali Abi), Erkan Şimşek, TÜFAD Eskişehir Şubesi, Devrim Taban, Murat ve Tülay Taşkın, Ayhan Taşkınlar, İlhan Tekin, Telekom 118 Servisi, Hatice ve Birkan Selim Temel, Senem ve Cem Toluay, İbrahim Topkaya, Ahmet Tözer, Abdurrahman Tuncer, Hüsamet-tin Türkkan, Gündüz Ulukan, Nazmi Ulutak, Sedat Urtiş, Seyfi Uyanık, Hüseyin Uysal, Lütfü Uysal, Murat Uysal, Ferruh Uztuğ, Burcu Üçok, Ateş Ülker, Ali Ünal, Ayşegül Ünlü, Metin Ürküş, İnan Vardar, Güray Varol, Metin Yamaner, Volkan Yarman, Emrah Yavuz, İbrahim ve Cem Yazıcıoğlu, Ahmet Yenen, Özge Yener, Erol Yetilmezer, Mustafa Yıldırım, Selçuk ve Uğur Yıldırım, Fikri ve Aysel Yılmaz, Mehmet Yılmaz, Sebahattin Yılmaz, Kemal Yilmazer, Serdar Lütfi Yiğit, Mustafa Yönlüer, Salim Yüceler, Mutlu Zeybek, Murat Zeytin...

Ayrıca “special thanks to” kâbilinden teşekkür etmek istediğim insanlar da var... En sıkıntılı dönemlerimizi yaşamamıza rağmen emekli maaşından aktardığı meblâğlar için Türkbank emektarı babam Namık Kemal Topyıldız’a, uzun araştırma döneminde sık sık üzme durumunda kaldığım sevgili annem Hafize Topyıldız’a, telefon trafiğini sabırla düzenleyen ablam Özlem’e, maddi-manevi her zaman yanımda olan amcam Galip Topyıldız ve ailesine, ziyaretlerimde kesintiye gitmek zorunda kaldığım babaannem Nuriye Topyıldız’a, beni böyle bir kitap hazırlamaya yönlendiren dostlarım Rıdvan Aras, Barış Aladağ ve Ahmet Vehbi Şafak’a (Rıdvan Aras Eskişehirspor’a kendisi gibi tribünden değil arşivden geldiğim için olsa gerek ilk günden son güne kadar verdiği maddi-manevi yoğun katkılarından dolayı ayrı bir teşekkürü de hakediyor...), 1960’lı yıllardan bu yana çektiği Eses fotoğraflarını negatif şeklinde saklayan ve bu arşivini bana açan İsmail Alkılıçgil’e, TV hava durumu bülten-

lerinde ismi okunmadığında üzülecek kadar kentlerini çok seven Eskişehirli'ler'e en fazla yer ayıran ve kitapta pek çok habere yararlandığım *Milliyet* gazetesine, gazetede çizimlerini kullanmama izin veren Bedri Koraman'a, takımın 30. kuruluş yıldönümünde hazırladığı belgeselin metinlerini ta Amerikalılar'dan gönderen Mete Altuntaş'a, titiz bir çalışmayla hazırladığı skor, futbolcu ve kadro envanterinden yararlandığım Beyazıt Aydın'a, Cem Pekin'e, Eses logosuyla ilgili belgeyi ulaştıran İlker Vapur'a, Amigo Orhan'la görüşmemi sağlayan Lokantacı Gürol ve Gürcan Çetin kardeşlere, 1 Mart 1969-Ağustos 1995 tarihleri arasında kulüp müdürlüğü yapan ve kulüp arşivini oluşturan Methi Saracoğlu'na (d: 29 Ocak 1929), kulübün kapılarını sonuna kadar açan müdür İhsan Akalın'la müdür yardımcısı Can Öksüz'e, ben arşivde çalışırken ısmarladığı soğuk gazozlardan dolayı Adnan Kızılkaya'ya, sıcak yaklaşımlarından dolayı eski müdür Nail Darcansoy'a, bir yıl boyunca fotoğraf makinasını kullandığım Ahmet Turan ile scanner'ını koşulsuz tahsis eden "komşum" Aytaç Kurtcan'a, kitabın son virajında maddi anlamda tıkağım günlerde desteklerini esirgemeyen başta Bülent Gürsoy olmak üzere Hasan Basri Abidin, Remzi Biçer, Evren Candemir ve Necat Mut'a teşekkürü borç bilirim. Devam edelim... İsmarladıkları sayısız çay ve dumanı üstünde anıları için Selahattin Örcüm, Haldun Girginer, Fevzi Tarım Baba ve Süreyya Özkefe'ye, İstanbul'da yemeğe götürmek suretiyle beni şerefliendiren Halil Güngördü, Ayhan Aşut ve Doğan Şenoğlu'na, Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi'ne (Murat ve Erkut Abi'ye teşekkür, gazete ciltlerindeki önemli Eses sayfalarını acımadan yırtıp alanlara kınama), *Hayatspor* ciltleri için Haldun Girginer, İbrahim Aydın, Pertev ve İsmail Onur Yazıcıoğlu'na, *Fotospor*'un bütün ciltleri için Osman Cemoğlu ve İlhan Çolak'a, sadece bir istisna dışında görüşmeyi kabul edip benimle anılarını, bilgilerini ve fotoğraflarını paylaşan efsane futbolculara, bilgisayar başında geçen geceler boyunca fonda müzik yapan TRT Radyo 4'e, uzadıkça uzayan araştırmam süresince sabırla beni yönlendiren editörüm Tanıl Bora'ya, kendisiyle temasa geçmeme yardımcı olan Emre Gökçalp'e, dostum

Onur Uğraş'a ve kitabın bütün anlamlarıyla "gizli" kahramanı, dert ortağım sevgili Rojdan Alpkaya'ya sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Eskişehirspor'da çözüm bekleyen sorunlar dağ gibi ama üyesi olduğum internet sitesinin katılımcılarının bir dileğini buradan yetkililere duyurmak isterim. Tekrar güzel neticelere ulaşmak isteyen Eses'in önce, yıllardır ihmal edilen ve bu haliyle kendisine hiç yakışmayan skorbordunu yenilemesi temenisiyle!.. Artık, önümüzdeki maçlara bakacağız ve Eses'i lâıyk olduğu yerlere tekrar getireceğiz!.. "Es Es Es Ki Ki Ki Es Ki Es Ki Es!.."

ÖZGÜR TOPYILDIZ

(otopyildiz@yahoo.com)

30 Haziran 2003, Yenikent-Eskişehir

Eses'ten Önce Eskişehir'de Spor

Sportmen bir kent: Eskişehir...

Spora yatkınlığını 1930'lu, 40'lı yıllardan itibaren bisiklet, atletizm, güreş, okçuluk, hentbol ve eskrim gibi alanlarda yetiştirdiği değerlerle ispatlayan bir kent Eskişehir... Sokaklar ve arsaları daha bu denli futbolla haşırneşir değilken bile bozkır kentinin delikanlıları dönemin güçlüklerine rağmen sportif etkinlikleri ve başarılarıyla Eskişehir'i Türkiye'nin hatırı sayılır illeri arasına sokmayı başarıyordu. Turan Numune Mektebi'nin arka bahçesine ya da Eskişehir Lisesi'nin mütevazı spor salonuna sığmayan ruh ve heyecan, Eskişehir ovasının uçsuz bucaksız düzlüklerinde mutlaka kendisine geniş alanlar yaratıyordu... Bugün pek çok genç için, üzerinde dön dolaş iki üç turdan başka bir anlam ifade etmeyen Kızılıklı Mahmud Pehlivan Caddesi'nin Kızılıklı Mahmud'un hayatının son yıllarını geçirmek için bu kenti seçmesi rastlantı değildir bu nedenle. O Mahmud ki, bir Paris gazetesinin yakıştırmasıyla "omuzları minderle temastan kat'iyyen bakir kalmış"¹ cihanşümül bir pehlivan... Büyük Yusuf'tan sonra Amerika'yı² ve

1 Loto, 21 Kasım 1924.

2 Bkz. "Kızılıklı Mahmud'un Amerika Güreşleri", Eskişehir Sesizlik gazetesi, 31 Ekim 1948.

dünyayı kendisine hayran bırakan Kızılıklı'nın, Eskişehir'in harman yerinde değişik milletlerden ve yurdun dört bir yanından gelen ünlü pehlivanlarla tutuştuğu güreşler, kentin spor belleğinde yerini almıştı.

Minder güreşine 1943 yılında Eskişehir Devlet Demir Yolları Çıracık Okulu'nda başlayıp, 1948 Londra Olimpiyatları'ndan³ serbest güreş şampiyonu olarak kente dönen "The Terrible Turk/Korkunç Türk" lakaplı Nasuh Akar⁴ da Eskişehir'den kopamamış ve 1950'li yıllarda adıyla anılan pastaneyle ticaret hayatına atılmıştır. Kuruluşunun 10. yılında futbolda şampiyonluğu ilk kez Anadolu'ya getiren Eskişehir Demirspor Kulübü, Eskişehir'de güreş sporunun yaygınlaşmasında en önemli katkıyı yapmıştır. 52 kg.'da Ahmet Bilek, 57 kg.'da Nasuh Akar, 62 kg.'da Süha Karmen, 67 kg.'da Tevfik Uysal, 73 kg.'da Ali Özdemir, 87 kg.'da Mehmet Ali Aslan ve ağırdada Memduh Ertek'in maçları hâlâ babadan oğula anlatılarak canlılığını korumaktadır...

Sadece güreş değil elbette, bir zamanlar atletizm deyince de akla ilk önce buralar gelirdi. Mesela Türk atletizm tarihinde ilk Türkiye birinciliği yarışmaları 5 Eylül 1924 tarihinde Eskişehir'de yapılmıştır.⁵ Behzat Akdeniz'den Şükrü Saban'a, Fevzi Cavcar'dan, Fevzi Pakel'e ve Esat Tarım'dan Mehmet Terzi'ye kadar pek çok Eskişehirli atlet ipi başarıyla göğüslemiştir. İlginçtir, sabahları kentin dört bir yanından fabrikalarına bisikletle giden işçilerin arasından da çok önemli pedallar çıkmıştır. Henüz futbolda hatırı sayılır başarılarla imza atılmamışken bisiklet sporundaki birincilikleriyle anılıyordu Eskişehirliler... Genç cumhuriyetin kente en önemli yatırımlarından olan Es-

---

3 Cüneyt E. Koryürek, *Aktüel* dergisine hazırladığı *Olimpiyat Tarihi* (1996) isimli kitapta kelimenin Türkiye'de yanlış biçimde, 'olimpiyat' olarak kullanıldığını belirtiyor.

4 "6 ve 7 Ağustos 1949 Günlerinde Eskişehir'de Yapılan Güreşler Münasabetiyle Armağan", (Hasılâtu Kızılay'a Aittir), Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., s. 12.

5 Spor tarihçisi Atabeyoğlu'nun belirttiğine göre yarışmalar, pist olmadığından toprak sahada yapılmıştır. Bkz. Atabeyoğlu, Cem (1991). *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi* (1453-1991), Fotospor Yayınları, s. 94.

kişehir Şeker Fabrikası, bünyesindeki Şekerspor'la bir yandan "zeki ve çevik" sporculara imkân sağlarken, bir yandan da tiyatrosu, sineması ve zengin kütüphanesiyle "ahlâklı" sporcular yetiştiriyordu. Futbol bahsinde yeteri kadar anlatılacak zaten ama Şekerspor'un Türk sporuna İzzet Avcı gibi bir okçuyu da armağan ettiğini belirtmeden geçmeyelim...

Eskişehir 1930'larda, sporun sadece erkeklere özgü olmadığı ve salt futbol olarak algılanmadığı bir kenttir:

Eskişehir Kadınlar Jimnastik Klübü ise Türkiye'de ilk defa tessüs eden bir spor ve jimnastik yurdudur. Türk kadınının sıhhatli, sağlam, gürbüz ve canlı olabilmesi, mütenasib ve çevik vücutlu olması, sıhhat ve tenasübden doğan bir fikir ve duygu selâmetile hayata atılması gayelerini taşıyan bu klüp, Halkevi'nin murakabesi altında kurulmuş, şimdiye dek birçok genç kadın ve kızlarımıza sarsılmaz bir bünye hediye etmiştir. Hulâsa Eskişehir'de tam bir sosyete hayatı vardır. Bir sosyetenin müsbet manzarasını bu şehirde görebilmek için en duru ve en temiz renk ve unsurlardan tereküb etmiş teşekküller daima göze çarpmaktadır. İnfirad, inziva, tereddüd, vehim, korku ve itimadsızlığın bir benliğe verebileceği bütün sınıflar bertaraf edilmiş, rejimin yarattığı enerji sosyeteyi harekete geçirmiştir. Bunu bilhassa kaydetmekle en büyük şükran borcumuzu ödediğimize kaniiz!..⁶

Futbol Eskişehir'de ya da Eskişehir'de futbol...

1960'lı yılların ortalarından itibaren belli bir dönem Türkiye Futbol Ligleri'nde şampiyonluklar kovalayan, şarkıdaki gibi kovaladıkça da kaçırın Eskişehir'de futbolun başlama hikâyesi Türkiye'nin başka yerlerindeki kadar çok da farklı değildir aslında. 1920'lerin Eskişehir'i'nde sahaya ilk inenler Sultanî öğrencileri ve öğretmenleri, aydınlar ve Kurtuluş Savaşı'na katılmış

6 C.H.P. Eskişehir İl Yön. Kurulu (1938). *Cumhuriyet'in 15. Yılında Eskişehir*, İstanbul: Kültür Matbaası, s. 123.

1928 yılına ait bir takım fotoğrafı. Kafalardaki filelere dikkat!

subaylardır. Mütareke yıllarında İngilizler'den öğrenilen futbol maçları ilk yıllarda Tahıl Pazarı'nda oynanmıştır. Kömük Hasan Bey'in oğlu Cevat Bey, Müfettiş Hüsnü Bey, Muallim Eflatun Cem Güney, Bekir Sıtkı Erdoğan ve Muallim Ali Şefik Bakay, Eskişehir'e Kolordu Komutanı olarak tayin edilen Kemal Sami Paşa Başkanlığı'nda zaman geçirmeden Eskişehir İdman Yurdu Lokali'ni hizmete sokarlar. Mezarı Eskişehir'deki Enveriye İstasyonu'nda bulunan zamanın TCDD Genel Müdürü Behiç Bey'in tahsis ettiği vagonla Ankara'ya giden takım ilk maçını, yağmur yüzünden yarım kalacak müsabakada Ankara karmasıyla, İmalât-ı Harbiye Fabrikaları'nın karşısındaki çorak sahada yapar.

Sarı-lâcivert formalı İdman Yurdu, adını 1936'da Türk Işığ'ına, 1938'de de Eskişehir Gençlik Kulübü'ne çevirdi. Kulübün kurucularından bir kısmı aynı zamanda ilk kadroyu oluşturuyordu: Öğretmen Ömer, Öğretmen Sadık, Ethem Bey, Hüseyin Şen (Çakır Hüseyin), Saim Bey, Selahattin Bey, Osman Bey, Remzi Bey, Mehmet Ali Bey, Öğretmen İbrahim Bey, Hü-

seyin Bey, Tahsin Öğretmen, Canbolat, Burhan Bey, Zeki Bey, Fuat Bey, Bedri Bey.⁷

İdman Yurdu'nun rakibi Türk Gücü ise 1922 yılında kuruldu.⁸ Kırmızı-beyaz renklerle kurulan takım, kısa bir süre sonra renklerini yeşil-beyaz olarak değiştirmek zorunda kaldı. Zira kulübe, sadece Milli Takımın kırmızı ve beyaz renkleri kullanabileceği tebliğ edildi. Bu iki takım arasındaki rekabet, Eskişehir'deki futbolun gelişmesine ilk önemli katkıyı sağladı. Eskişehir'de futbolun ciddi anlamda varlığı ise 1924 yılında ortaya çıktı. Yeni Türkiye'yi sportif faaliyetlerle olimpiyatlarda tüm dünyaya tanıtmak isteyen Atatürk'ün direktifleriyle üç federasyonla anlaşma yapan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Paris'te yapılacak olimpiyatlara katılacak atlet, futbolcu ve güreşçilerin seçimini Eskişehir'de yapmaya karar verdi ve 20-22 Mart 1924 tarihleri arasındaki seçmelerde Eskişehir futbol karmasından Cevat Yum, milli takıma çağrılarak henüz dört yaşındaki Eskişehir futboluna ismini yazdırdı. Bu seçmeler aynı zamanda Türk sporunda ilk bölgelerarası resmî temas olması bakımından da önemlidir. Eskişehir Bölgesi Spor Teşkilâtı, 13 Haziran 1924 tarihinde 13. bölge teşkilâtı olarak resmen T.İ.C.İ. Teşkilâtı'na katıldı. 18 Haziran 1936'da bütün bölgeleri bünyesinde toplayan Türk Spor Kurumu Teşkilâtı'na Eskişehir Bölgesi de dahil edildi. 12 Ekim 1938 tarihinde de Eskişehir Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı kuruldu.

1924 yılının Ağustos ayında, 15 bölge şampiyonu takımın katıldığı ilk Türkiye Futbol Şampiyonası'na ev sahipliği yaptı Eskişehir. İstanbul Şampiyonu Beşiktaş'ı 2-0 yenen Ankara Şampiyonu Harbiye Talimgâh takımı Türkiye şampiyonu olarak ayrıldı bu şehirden...

Yunan işgali nedeniyle iki yıl ara verilen Eskişehir Bölge Lig Maçları'nda İdman Yurdu 1932'ye kadar şampiyon olmayı başardı. 30 Ağustos 1930 tarihinde, Şaban Daga, Mehmet Mütte-

---

7 Temizöz, Üstün (1973). *Eskişehir Bölge Sporunda 50 Yıl (1923-1973)*, Eskişehir: Uğur Matbaa Tesisleri, s. 18.

8 Somalı, Vâlâ (1989). *Teknik, Taktik Yönleriyle Futbol ve Tarihi (1848-1989)* İnkılâp Kitabevi, s. 84.

velli, Kemal Baydan ve Sait Ataman tarafından kurulan Eskişehir Demirspor Kulübü ise kısa sürede “demir gibi” bir takım ünvanını almasının yanı sıra, 1932’den 1949’a kadar Eskişehir şampiyonluklarına da ambargo koyarak şehirde futbolun yeni lokomotifini oldu. Bu süreçte Eskişehir İdman Yurdu sadece 1935-36 sezonunda mutlu sona ulaşabildi. Tabii bu arada diğer takımlar da sahalardaki yerlerini çoktan almışlardı... Tayyare İdman Yurdu 1925’te, Porsukspor 1931’de, Havagücü 1940’ta, Beşiktaş, İkinci İşletme Alayı, I. Uçaksavar Top Taburu, Mihaliççık Yelkentepe ve Sivrihisar Yunusemrespor 1946’da, İstiklalspor 16 Şubat 1948’de (31 Temmuz 1952’de Öz Fenerbahçe adını aldı), Şekerspor 1950’de,⁹ Hava Harp Okulu ve Toprakspor 1951’de, Işıkspor 1953’te, Fatihspor 1954’te, Altay 1955’te, Güllükspor 1956’da, Bentspor ise 1961’de; İstanbulspor, Demiryolu Alayı, Karagücü, Gençlerbirliği, Siyah Beyaz ve Derespor gibi takımlar da ardı sıra kuruldu. Küçük bir mahalle takımı olsa da 1950 ve 60’ların Eskişehir Arsenal’inden bahsetmezsek olmaz. Arsenal takımının tüm dünyada yakaladığı başarılarından etkilenen Arifiye Mahallesi’nin acar delikanlıları böyle bir takım kurmuşlar!

Geleceğe belge bırakmak amacıyla 1980’li yıllarda Eskişehir’deki futbolun renkliliğini 1980’li yıllardaki takım mevcudunu yansıtan bir liste ile sunalım...¹⁰

Adanırspor: 20.9.1968-kırmızı-beyaz, **Alpuspor:** 13.4.1980-kırmızı-beyaz, **Altayspor:** 2.6.1965-beyaz-vişneçürüğü, **Amatör Emekspor:** mavi-beyaz, **Amatör Erenköyspor:** 29.7.1980-lacivert-kırmızı, **Amatör Örnekspor:** kırmızı-beyaz, **Anadolu Üniversitesi:** 5.5.1988-mavi-lacivert, **Anakent Emniyetspor:** 28.8.1986-yeşil-beyaz, **Bağlarspor:** 11.7.1961-mor-sarı-beyaz,

---

9 Arıpınar, Erdoğan; Tefik Ünsi Artun; Cem Atabeyoğlu; Nurhan Aydın; Ergun Hiçyılmaz; Hâluk San; Orhan Vedat Sevinçli; Vâlâ Somalı (Haziran 1992). *Türk Futbol Tarihi* (1904-1991), Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, Cilt: II, s. 75.

10 *Tercüman* gazetesi (1981). *Çağımızın Oyunu Futbol* (Spor Ansiklopedisi), Cilt: II, s. 700 ve *Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Eskişehir İl Müdürlüğü* (1988). *50. Yıl*, Eskişehir: Uğur Ofset, s. 159-182.